

Р. М. Моторин,*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри,
Київський національний торговельно-економічний університет,
E-mail: ruslan.motoryn@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9344-2315>;***Т. М. Моторина,***кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри,
E-mail: t.motoryna@i.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8344-4111>;***К. Р. Приходько,***кандидат економічних наук,
асистент кафедри,
E-mail: katernyna.prykhodko@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5415-1662>;
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

Як структура ВВП України зреагувала на COVID-19

Досліджено вплив пандемії COVID-19 на структуру ВВП України, систематизовано причини виникнення та механізми прояву цього впливу. Виявлено особливості впливу пандемії на інституційну та галузеву структуру економіки у вітчизняних умовах. Проаналізовано динаміку структури національного валового внутрішнього продукту в умовах пандемії.

Висвітлено роль сектору нефінансових корпорацій, домашніх господарств і фінансових корпорацій та уряду у формуванні ВВП України. Показано, що зростання економічної активності нефінансового сектору привело до збільшення дивідендів, роялті та інших елементів доходів від власності. Водночас фінансові корпорації, органи загального державного управління, домашні господарства втрачали доходи від власності, насамперед через зниження облікової ставки Національного банку України, що призвело до зменшення доходів фінансових корпорацій у вигляді відсотків за кредитами, уряду – за облігаціями і домогосподарств – за депозитами.

Розглянуто проблеми перерозподілу первинних доходів секторів через фінансову систему. Особливу увагу приділено банківському сектору. Пандемія похитнула фінансове здоров'я банків, і вони почали підвищувати збори та комісійні з метою компенсувати збитки. Цей процес триватиме найближчими місяцями. У початковий період заморожування економіки банки не відчували його наслідків настільки негативно, як, наприклад, туризм, транспорт, культура. Динаміку структури ВВП за видами економічної діяльності проаналізовано за трьома напрямками з огляду на наявні дані національних рахунків Державної служби статистики України. Проаналізовано, по-перше, динаміку складу ВВП за видами економічної діяльності в абсолютному вираженні, по-друге – динаміку структури (у %) ВВП у фактичних цінах і, по-третє – динаміку структури ВВП у цінах попереднього року, що уможливило елімінування впливу цін на динаміку ВВП. Негативний вплив динаміки цін спостерігався у таких галузях: переробній промисловості; охороні здоров'я та наданні соціальної допомоги; освіті; водопостачанні, каналізації, поводженні з відходами; транспорті, складському господарстві, поштовій та кур'єрській діяльності; тимчасовому розміщуванні й організації харчування. Зростання цін на продукцію цих галузей збільшувало їх вагу у ВВП у фактичних цінах, тоді як у ВВП у порівнянних цінах ця вага була менше.

Дослідження проведено на основі наукових видань, матеріалів Державної служби статистики України та професійних організацій. У ході роботи застосовано метод desk research, тобто аналіз наявних даних, який полягає в отриманні та вивченні вже наявної інформації, що є основою для одержання нових матеріалів згідно з поставленою метою.

Ключові слова: ВВП, інституційна структура, галузева структура, пандемія COVID-19, національні рахунки, фінансовий сектор економіки, сектор нефінансових корпорацій.

Вступ. Українській уряд, як і уряди багатьох європейських країн, у першій половині березня 2020 року почав вживати рішучих заходів, спрямованих на обмеження поширення пандемії. Їх називали блокуванням або заморожуванням економіки. 11 березня Кабмін ввів загальнонаціональний карантин із закриттям усіх навчальних закладів, заборонаю масових заходів, обмеженням транспортного сполучення, а з 17 березня призупинено прикордонний рух. З 24 березня в Україні почав діяти режим надзвичайної ситуації: закриті школи, університети, торгові центри (крім продуктових), пункти обслуговування, а також заборонені масові заходи. 22 травня карантин став адаптивним, при цьому визначені зони зі змінюваним рівнем обмежень за регіонами.

Восени 2020 року почалася друга хвиля коронавірусу, коли за період жовтень – листопад кількість нових випадків на добу збільшилася з 2 тисяч до 10 тисяч і більше [11]. Це призвело до різкого уповільнення економіки, зниження її ефективності та викидання працівників із робочих місць. Введені обмеження та заборони почали приносити позитивні результати щодо захисту здоров'я та життя населення. Кількість випадків захворювання почала повільно стабілізуватися, але все ще на відносно високому рівні. З 14 листопада в Україні карантин був посилений. На вихідних діяли посилені обмеження: під час карантину вихідного дня були заборонені прийом відвідувачів у закладах громадського харчування, робота розважальних закладів, спортзалів, салонів краси, всіх магазинів, окрім продуктових.

Загалом шок, викликаний пандемією в Україні, є значним. Слід сказати, що нинішня криза – не лише економічна, а й соціальна, політична та медична. При цьому економічний аспект пандемії є найважливішим. Вже на порозі цієї кризи нам довелося зіткнутися зі зниженням або втратою доходу для значної частини суспільства, у тому числі фінансового сектору економіки. Здатність домогосподарств погашати свої фінансові зобов'язання також суттєво зменшилась.

В Україні дослідженню проблем, пов'язаних з впливом пандемії на структуру економіки, приділяється незначна увага [1–5; 10], тоді як за кордоном ця проблематика вивчається активно і з наростаючим інтересом, про що свідчать численні публікації останнього року, зокрема [6–9]. Статистичним методам аналізу впливу пандемії на соціальні та економічні процеси присвячено чимало робіт таких дослідників, як L. Coocka, A. Gray [7], N. M. Ferguson, D. Laydon, G. Nedjati-Gilani [8], O. Ljones [9].

Мета представленої роботи – проаналізувати динаміку структури ВВП України під впливом пандемії. Для цього скористаємося даними національних рахунків України за 1-й та 2-й квартали 2020 року, які дають можливість проаналізувати структурні зрушення в інституціональній структурі ВВП та структурі ВВП за видами економічної діяльності.

У роботі застосовується метод дослідження desk research, тобто аналіз наявних даних. Він полягає в отриманні та дослідженні вже наявної інформації, яка є основою для одержання нової інформації згідно з метою дослідження.

Динаміка інституціональної структури ВВП України. В інституціональній структурі ВВП відбулися суттєві зміни (табл. 1, розраховано авторами на підставі даних Державної служби статистики України (Держстату) [12]). У другому кварталі порівняно з першим значно зросла роль сектору нефінансових корпорацій. Так, його частка у виробництві валової доданої вартості (ВДВ) зросла на 1,43 відсоткового пункту (в. п.) переважно за рахунок зниження частки ВДВ секторів домашніх господарств і фінансових корпорацій. Водночас сектор нефінансових корпорацій суттєво збільшив свій валовий прибуток (на 10,55 в. п.), знижуючи оплату праці найманих працівників (на 2,9 в. п.), тобто за рахунок зростання ступеня експлуатації найманих працівників роботодавцями. Зворотні тенденції спостерігалися в секторах “домашні господарства” і “фінансові корпорації”. Аналогічну картину бачимо з доходами від власності, де нефінансовий сектор демонструє приріст у 14,93 в. п., а інші сектори – зменшення цього показника: фінансові корпорації – на 7,54 в. п., сектор загального державного управління – на 5,5 в. п., домашні господарства на 1,89 в. п. На нашу думку, це можна пояснити зростанням економічної активності нефінансового сектору, що привело до збільшення дивідендів, роялті та інших елементів доходів від власності. Тимчасом фінансові корпорації, органи загального державного управління, домашні господарства втрачали доходи від власності насамперед через зниження облікової ставки Національного банку України (НБУ), що призвело до зменшення доходів фінансових корпорацій у формі відсотків за кредитами, уряду – за облігаціями та домогосподарств – за депозитами.

Унаслідок перерозподілу первинних доходів секторів через фінансову систему вони отримали наявний дохід, який у сумі по економіці дає валовий наявний дохід, структура якого також зазнала суттєвих змін. Якщо сектори загального державного управління та нефінансових корпорацій збільшили свої частки у валовому наявному доході (на 7,84 в. п. і 0,44 в. п. відповідно), то сектори домашніх господарств і фінансових корпорацій навпаки їх зменшили (на 5,17 в. п. і 3,13 в. п. відповідно). Особливо болючими ці зміни стали для фінансових корпорацій. Якщо в першому кварталі 2020 року вони отримали 1 714 млн грн валового наявного доходу, то у другому кварталі мав місце збиток у розмірі –26 764 млн грн. Цікаво також простежити, як змінилися споживачькі настрої у секторах економіки України. Домашні господарства значно скоротили кінцеві споживчі витрати (на 5,35 в. п.), а органи загального державного управління майже на стільки

Таблиця 1

Динаміка структури економіки України за інституціональними секторами економіки у 2-му кварталі 2020 року порівняно з 1-м кварталом

(%)

Період	Разом за інституційними секторами економіки	У тому числі:					Операції та балансуєчі статті
		Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства	Домашні господарства	Сектор загального державного управління	Фінансові корпорації	Нефінансові корпорації	
1-й квартал	100,00	0,68	23,40	19,31	3,70	52,91	Валова додана вартість
2-й квартал	100,00	0,60	22,10	19,50	3,47	54,33	
Зміна, в. п.	x	-0,08	-1,30	0,19	-0,24	1,43	
1-й квартал	100,00	0,92	2,01	28,12	3,48	65,47	Оплата праці найманих працівників
2-й квартал	100,00	0,89	1,90	31,07	3,58	62,56	
Зміна, в. п.	x	-0,03	-0,11	2,95	0,09	-2,90	
1-й квартал	100,00	0,26	55,35	5,99	3,80	34,60	Валовий прибуток, змішаний дохід
2-й квартал	100,00	0,20	46,27	5,22	3,15	45,16	
Зміна, в. п.	x	-0,06	-9,08	-0,77	-0,65	10,55	
1-й квартал	100,00	0,00	7,73	21,73	22,64	47,90	Дохід від власності
2-й квартал	100,00	0,00	5,84	16,23	15,10	62,83	
Зміна, в. п.	x	0,00	-1,89	-5,50	-7,54	14,93	
1-й квартал	100,00	0,87	78,88	19,28	0,20	0,77	Валовий наявний дохід
2-й квартал	100,00	0,88	73,73	27,12	-2,94	1,21	
Зміна, в. п.	x	0,01	-5,17	7,84	-3,13	0,44	
1-й квартал	100,00	1,01	80,44	18,55	-	-	Кінцеві споживчі витрати
2-й квартал	100,00	0,96	75,09	23,95	-	-	
Зміна, в. п.	x	-0,05	-5,35	5,40	-	-	
1-й квартал	100,00	4,58	118,63	0,52	-4,63	-19,10	Валове заощадження
2-й квартал	100,00	-0,57	48,45	85,61	-57,05	23,56	
Зміна, в. п.	x	-5,16	-70,17	85,09	-52,42	42,67	

же їх збільшили (5,40 в. п.). Це вплинуло на показник “валове заощадження”. Якщо у 1-му кварталі 2020 року він був від’ємний (-35 215 млн грн) у цілому по економіці України, то за рахунок зменшення кінцевих споживчих витрат у 2-му кварталі він став додатним (46 817 млн грн). При цьому слід звернути увагу на ситуацію у секторах, які мали від’ємні показники валового заощадження у 1-му кварталі та додатні – у 2-му кварталі. Це сектори домашніх господарств (-41 773 млн грн у 1-му кварталі і +22 683 млн грн у 2-му кварталі) і загального державного управління (-184 млн грн та +4 007 млн грн відповідно). При цьому якщо домогосподарства це зробили за рахунок зменшення

витрат на кінцеве споживання (затягнули паски), то уряд – за рахунок різкого збільшення валового наявного доходу. Протилежні зміни спостерігались у секторі фінансових корпорацій, де у 1-му кварталі валове заощадження було додатним і становило 1 629 млн грн, а вже у 2-му кварталі стало від’ємним і набагато більшим (-26 708 млн грн) через різке зменшення валового наявного доходу.

Вже у травні 2020 року уряд розпочав поступове розморожування економіки. Наприклад, відкрилися торгові центри, готелі – звичайно з певними обмеженнями, пов’язаними з дотриманням санітарного режиму, – та ще кордони. Уряд також прийняв важливі рішення, затверджені парламентом, щодо антикри-

зових програм, спрямованих на підтримку підприємств. Згідно з даними Рахункової палати України, на боротьбу з коронавірусом з початку березня 2020 року виділено майже 1,1 млрд грн із державного та місцевих бюджетів, у т. ч. 365,324 млн грн – з державного бюджету і ще 690,374 млн грн витратили місцеві бюджети [13]. Це дозволило, зокрема, певний час підтримувати фінансову ліквідність на багатьох підприємствах та запобігати значному зменшенню зайнятості. У початковий період після заморожування економіки банки не відчували наслідків цього настільки негативно, як, наприклад, туризм, транспорт, сфера культури. Однак ситуація швидко змінилася після того, як почали погіршуватися фінансові показники у клієнтів та контрагентів, а також ситуація на фінансових ринках. Підприємства та приватні особи почали втрачати кредитоспроможність для погашення своїх зобов'язань. З'явилися безнадійні позики, потрібно було підготувати резерви, що, звісно, призвело до погіршення фінансового стану банків, який, очевидно, багато в чому залежить від стану як економіки, так і клієнтів. Пандемія, безсумнівно, похитнула фінансове здоров'я окремих банків і банківської системи загалом.

Відразу після заморожування економіки банківський сектор зазнав удару спричиненого значним зняттям готівки з банкоматів клієнтами, які побоювалися неможливості (блокування) доступу до грошей через санітарні обмеження. Із квітня 2020 року зросла кількість скарг до НБУ від споживачів фінансових послуг через закриті відділення, перебої в роботі банкоматів або неможливість користуватися своїми коштами. Однак ситуація стабілізувалася через кілька днів, водночас кількість безготівкових операцій почала систематично збільшуватись і цей процес триває.

Найбільш значущим для банків у 2020 році стали рішення регулятора знизити облікову ставку в березні (з 11% до 10%), квітні (з 10% до 8%) та червні (з 8% до 6%), тобто послабити монетарну політику [14]. До речі, такі дії зробили багато країн. Наприклад, Федеральна резервна система США знизила облікову ставку в березні 2020 року у 5 разів (з 1,25% до 0,25%), Банк Канади – у 7 разів (з 1,75% до 0,25%), Банк Англії – у 7,5 раза (з 0,75% до 0,1%), Національний банк Польщі – у 15 разів (з 1,5% до 0,1%) [15].

Станом на 05.03.2021 р. облікова ставка НБУ становить 6,5% [16]. Рішення НБУ щодо зниження процентних ставок справили значний вплив на становище банків, особливо фінансове. Щоб компенсувати збитки, банки почали підвищувати збори та комісії. Цей процес триватиме і в найближчі місяці для балансування інтересів як індивідуальних, так і інституційних позичальників. У результаті покращилася їх здатність до обслуговування боргу. Однак слід також сказати, що зберігати готівку в банківських депозитах стало не вигідно. Усе свідчить, що нас чекає як мінімум два роки низьких процентних ставок.

Динаміку структури ВВП за видами економічної діяльності можна аналізувати за трьома напрямками, зважаючи на наявні дані Держстату України. По-перше, є можливість проаналізувати динаміку складу ВВП за видами економічної діяльності в абсолютному вираженні (рис. 1), по-друге – порівняти динаміку структури ВВП у фактичних цінах (рис. 2) і по-третє – дослідити динаміку структури ВВП у цінах попереднього року, що дає можливість елімінувати вплив цін на динаміку ВВП. Зазначимо, що рисунки побудовано за даними Держстату України [12], а позначення секцій КВЕД подано у табл. 2. Також на рисунках використано позначення ПП – податки на продукти, СП – субсидії на продукти.

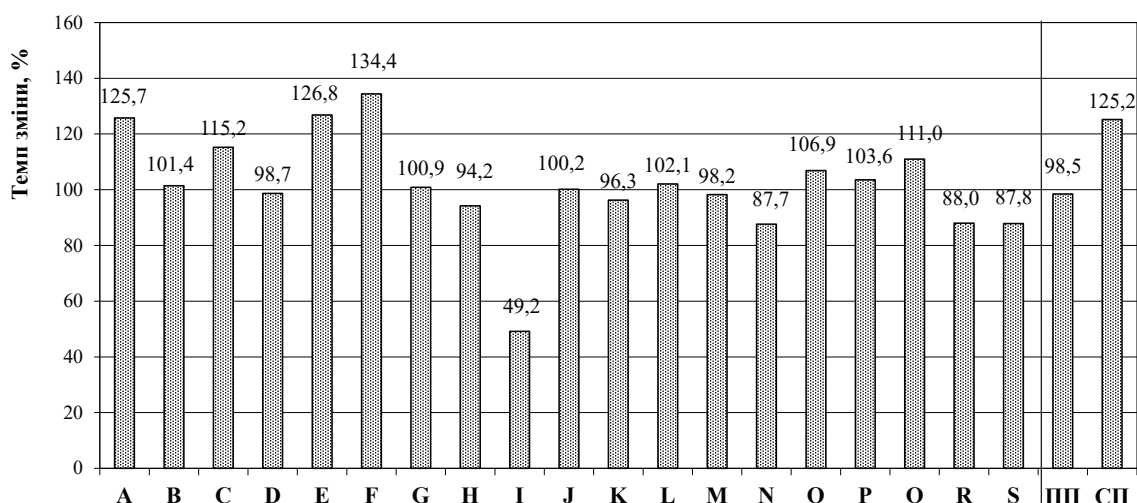
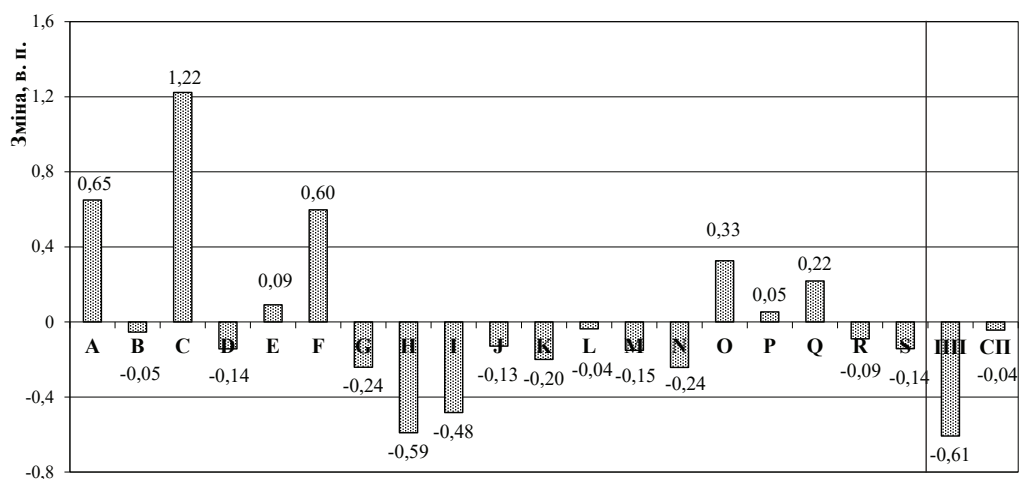

Рис. 1. Темп зміни складових ВВП України в абсолютному вираженні за окремими видами економічної діяльності у 2-му кварталі 2020 року порівняно з 1-м кварталом

Рис. 2. Темп зміни структурних елементів ВВП України у відносному вираженні у фактичних цінах за окремими видами економічної діяльності у 2-му кварталі 2020 року порівняно з 1-м кварталом

Якщо проаналізувати динаміку складу ВВП в абсолютному вираженні за видами економічної діяльності у 2-му кварталі 2020 року порівняно з 1-м кварталом, то побачимо, що валова додана вартість у галузі “Тимчасове розміщування й організація харчування” скоротилась майже удвічі – на 50,8%, тоді як у галузі “Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування” – на 12,3%. Майже на стільки само скоротилась ВДВ галузі “Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок” (на 12,0%), далі йде “Транспорт, складське господарство, поштова та кур’єрська діяльність” (на 5,8%). У сфері фінансової та страхової діяльності ВДВ скоротилася на 3,7%, у професійній, науковій та технічній діяльності – на 1,8%, у постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – на 1,3%. Водночас збільшилася ВДВ у таких галузях: будівництво – на 34,4%; водопостачання, каналізація, поводження з відходами – на 26,8%; сільське, лісове та рибне господарство – на 25,7%; переробна промисловість – на 15,2%; охорона здоров’я та надання соціальної допомоги – на 11%; державне управління й оборона; обов’язкове соціальне страхування – на 6,9%; операції з нерухомим майном – на 2,1%; добувна промисловість і розроблення кар’єрів – на 1,4%. Майже не змінилися частки таких галузей: оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів; інформація та телекомунікації.

Крім цього, треба звернути увагу на два специфічні елементи у складі ВВП – податки на продукти і субсидії на продукти. Якщо перші у 2-му кварталі 2020 року зменшилися в абсолютному вираженні порівняно з 1-м кварталом на 1,5%, то другі зросли аж на 25,2%.

Структура ВВП у відносному вираженні у фактичних цінах за видами економічної діяльності у 2-му кварталі порівняно з 1 кварталом 2020 року показала певні зміни. Порівняно з динамікою складу ВВП в абсолютному вираженні тут спостерігається інша картина: ранги галузей змінилися, відбулися суттєві структурні зрушення. Скоротилися частки

таких галузей: транспорт, складське господарство, поштова та кур’єрська діяльність – на 0,6 в. п.; тимчасове розміщування й організація харчування – на 0,5 в. п.; на 0,2 в. п. зменшилися частки оптової та роздрібної торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів; фінансової та страхової діяльності; професійної, наукової та технічної діяльності; діяльності у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування; щодо добувної промисловості та розроблення кар’єрів; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; інформації та телекомунікацій; мистецтва, спорту, розваг та відпочинку; надання інших видів послуг, то їх частки скоротилися на 0,1 в. п. При цьому збільшилися частки ВДВ переробної промисловості на 1,2 в. п.; сільського, лісового та рибного господарства, а також будівництва – на 0,6 в. п.; державного управління й оборони; обов’язкового соціального страхування – на 0,3 в. п.; охорони здоров’я та надання соціальної допомоги – на 0,2 в. п.; освіти – на 0,1 в. п.

Цікаво, що частка податків на продукти зменшилась у 2-му кварталі проти 1-го на 0,6 в. п., а частка субсидій на продукти залишилася без змін, тоді як в абсолютному вираженні субсидії на продукти збільшилися аж на 25,2%. Якщо ж порівняти зміну структури ВВП у цінах попереднього року (елімінуючи у такий спосіб вплив цін) за видами економічної діяльності у відносному вираженні, можна зробити такі висновки. У 2-му кварталі на 0,5 в. п. скоротилися частки транспорту, складського господарства, поштової та кур’єрської діяльності; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; фінансової та страхової діяльності; на 0,4 в. п. – тимчасового розміщування й організації харчування; на 0,3 в. п. – діяльності у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування, а також освіти; частки добувної промисловості та розроблення кар’єрів; інформації та телекомунікацій – на 0,2 в. п.; мистецтва, спорту, розваг та відпочинку; надання інших видів послуг – на 0,1 в. п.

Водночас збільшилися частки ВДВ будівництва на 1,3 в. п.; оптової та роздрібно торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – на 0,8 в. п.; сільськогосподарського, лісового та рибного господарства – на 0,7 в. п.; державного управління й оборони; обов’язкового соціального страхування – на 0,2 в. п.; на 0,1 в. п. зросли частки решти аналізованих галузей (переробна промисловість; професійна, наукова та технічна діяльність; охорона здоров’я та надання соціальної допомоги). Внесок галузі “Водопостачання; каналізація, поводження з відходами” не змінився.

Частка податків на продукти зменшилась у 2-му кварталі 2020 року порівняно з 1-м кварталом на 0,6 в. п., а частка субсидій на продукти – на 0,1 в. п., при цьому у фактичних цінах субсидії на продукти залишилися без змін. Отже, якщо на вагу податків на продукти у ВВП динаміка цін практично не вплинула, то на вагу субсидій на продукти вона справила негативний вплив.

Крім цього, необхідно констатувати негативний вплив динаміки цін у переробній промисловості; охороні здоров’я та наданні соціальної допомоги; освіті; водопостачанні; каналізації, поводженні з відходами; транспорті, складському господарстві, поштовій та кур’єрській діяльності; тимчасовому розміщуванні й організації харчування. Якщо зростання цін на продукцію цих галузей збільшувало їх вагу у ВВП у фактичних цінах, то у ВВП у порівнянних цінах вага цих галузей буде меншою.

У другій половині 2020 року в економіці відбулося деяке пожвавлення. Слід зазначити, що порівняно з іншими європейськими країнами Україна впоралася з епідемією відносно добре. Однак деякі занепокоєння викликають труднощі з стабілізацією числа нових захворювань.

Зміна структури ВВП (за виробничим методом) у порівнянних цінах у 3-му кварталі щодо 2-го суттєво відрізняється від такої у 2-му кварталі порівняно з 1-м (табл. 2, авторські розрахунки за даними Держстату [12]).

Таблиця 2

Динаміка структури валового внутрішнього продукту України у 1–3 кварталі 2020 року¹
(у цінах попереднього року)

Коди секцій КВЕД	Секції КВЕД	1-й квартал, %	2-й квартал, %	3-й квартал, %	2-1 квартали, в. п.	3-2 квартали, в. п.
A	Сільське, лісове та рибне господарство	2,8	3,5	14,8	0,7	11,2
B	Добувна промисловість і розроблення кар’єрів	6,3	6,1	5,2	-0,2	-1,0
C	Переробна промисловість	11,3	11,4	9,1	0,1	-2,3
D	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	3,8	3,3	2,6	-0,5	-0,7
E	Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	0,4	0,4	0,3	0,0	-0,1
F	Будівництво	1,7	3,0	2,8	1,3	-0,2
G	Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	15,0	15,8	13,2	0,8	-2,6
H	Транспорт, складське господарство, поштова та кур’єрська діяльність	6,6	6,1	5,9	-0,5	-0,2
I	Тимчасове розміщування й організація харчування	0,9	0,4	0,7	-0,4	0,3
J	Інформація та телекомунікації	5,1	4,9	4,5	-0,2	-0,4
K	Фінансова та страхова діяльність	3,3	2,8	2,6	-0,5	-0,2
L	Операції з нерухомим майном	6,8	7,3	5,9	0,5	-1,4
M	Професійна, наукова та технічна діяльність	3,3	3,3	3,3	0,1	-0,1
N	Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1,7	1,4	1,2	-0,3	-0,2
O	Державне управління й оборона; обов’язкове соціальне страхування	7,7	7,9	6,1	0,2	-1,8
P	Освіта	5,4	5,1	3,8	-0,3	-1,3
Q	Охорона здоров’я та надання соціальної допомоги	2,5	2,6	2,2	0,1	-0,4
R	Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	0,7	0,6	0,5	-0,1	-0,1
S	Надання інших видів послуг	0,9	0,8	0,7	-0,1	-0,1

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Оцінимо відповідні структурні зрушення з допомогою коефіцієнта абсолютних структурних зрушень:

$$K_1 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n |V_{1i} - V_{0i}|,$$

де V_{1i} , V_{0i} – частки i -ї частини сукупності в загальному підсумку у звітному та базисному періодах відповідно; n – кількість частин у структурі сукупності.

Коефіцієнт абсолютних структурних зрушень 2-го кварталу до 1-го дорівнює 0,4%, а 3-го кварталу до 2-го – 1,0%, що свідчить про значніші структурні зрушення у 3-му кварталі щодо 2-го. Природно, що у 3-му кварталі проти 2-го різко збільшилася частка галузі «Сільське, лісове та рибне господарство» у зв'язку з її сезонним характером. Своєю чергою це призвело до зменшення часток практично усіх інших видів економічної діяльності, насамперед: оптової та роздрібною торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів; переробної промисловості; державного управління й оборони; обов'язкового соціального страхування; операцій із нерухомим майном.

Висновки. Економічні експерти в Україні та в усьому світі часто висловлюють різні думки щодо масштабів економічної кризи, спричиненої пандемією. Деякі вважають економічний шок, спричинений коронавірусом, більшим за фінансову кризу 2007–2009 років, однак багато фахівців висловлює протилежну думку. Вважаємо, поки ще рано це стверджувати, такі судження, ймовірно, базуються на інтуїції. Прогнози стану економіки на кінець 2020 року, надані українськими економістами – спеціалістами у галузі макроекономіки, дуже різняться. Проте усі сходяться на думці, що ми стикаємося з рецесією в економіці. Відмінності поглядів полягають в оцінці її масштабів і наслідків. Важливими в цьому плані є прогнози НБУ. За думкою аналітиків регулятора економіка України вже дає позитивні сигнали. З травня 2020 року в міру послаблення карантинних обмежень триває певне пожвавлення економічної активності, а завдяки стрімкому відновленню споживчого попи-

ту воно відбувається навіть швидше, ніж очікувалося. Економіку підтримує зростання доходів громадян, поліпшення зовнішньої кон'юнктури, а також нарощування витрат бюджету на дорожню інфраструктуру. Відновлення могло б бути ще швидшим, але через несприятливі погодні умови очікуються гірші показники агросектору, ніж минулорічні.

Прогнозується, що за підсумками 2020 року інфляція становитиме 4,1% і тимчасово перевищить цільовий діапазон 5% $\pm$ 1 в. п. у 2021 році [16]. НБУ припускає короткочасне і незначне відхилення інфляції від цілі для швидшого відновлення економіки від наслідків пандемії. У результаті після скорочення на 6% у 2020 році українська економіка повернеться до зростання на рівні близько 4% у наступні роки. Водночас за допомогою облікової ставки Національний банк сповільнить інфляцію до цільових значень вже у 2022 році. Про це йдеться у щоквартальному інфляційному звіті НБУ за жовтень 2020 року. Очікується, що основним драйвером запланованого зростання ВВП на рівні 4% у 2021–2022 рр. залишатиметься приватне споживання. На етапі відновлення економіка потребуватиме нарощування імпорту, зокрема інвестиційного, тому поточний рахунок платіжного балансу після «плюсового» 2020 року знову повернеться до дефіциту. Під впливом пожвавлення економіки, цьогорічного послаблення гривні, а також підвищення мінімальної зарплати дещо пришвидшиться й зростання цін. У 2021 році інфляція становитиме 6,5%, а в 2022 році – 5%. У липневому звіті НБУ прогнозує, що зниження ВВП на кінець 2020 року з 50-відсотковою ймовірністю варіюватиме в межах від –7,2% до –4,2% [16].

Є багато факторів, які необхідно враховувати при прогнозуванні найближчого майбутнього, і наразі більшість із них важко надійно оцінити. Стан вітчизняної економіки також значною мірою залежатиме від того, що відбуватиметься на зовнішніх ринках, переважно європейських. Отже, проблема оцінки впливу пандемії на соціальні й економічні процеси потребує всебічного дослідження та опрацювання, насамперед розробки методології аналізу і прогнозування цього складного явища.

Список використаних джерел

1. Горська О. В. Структурні зрушення у ВВП України у період 1990–2000 років. *Фінанси України*. 2003. № 2. С. 112–118.
2. Данилишин Б. М., Степанюк Є. В. Необхідні кроки для розвитку економіки та банківського сектору України в період коронакризи та після її завершення. *Економіка України*. 2021. № 1. С. 40–53. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.01.040>
3. Колодко Г. В. Після пандемії. економіка і політика у постпандемічному світі. *Економіка України*. 2020. № 5. С. 3–24. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2020.05.003>
4. Сіденко В. Р. Глобальні структурні трансформації та тренди економіки України. Ч. I: Ключові тренди структурних змін у світовій економіці та в Україні. *Економіка і прогнозування*. 2018. № 1. С. 37–57.

5. Шаров О. М. “Корона-тест” фінансової системи України: зовнішні загрози. *Економіка України*. 2020. № 7. С. 14–26. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2020.07.014>
6. Ashofteha A., Bravo J. M. A study on the quality of novel coronavirus (COVID-19) official datasets. *Statistical Journal of the IAOS*. 2020. 36 (2). P. 291–301. DOI: 10.3233/SJI-200674
7. Cooka L. Gray A. Official statistics in the search for solutions for living with COVID-19 and its consequences. *Statistical Journal of the IAOS*. 2020. 36 (2). P. 253–278. DOI: 10.3233/SJI-200671
8. Impact of non-pharmaceutical interventions (NPIs) to reduce COVID-19 mortality and healthcare demand / Ferguson N. M. et al. Report 9. Imperial College London Response Team. 2020. doi: <https://doi.org/10.25561/77482>
9. Ljones, O. Pandemic and official statistics; some comments on recent COVID-19 experiences. *Statistical Journal of the IAOS*. 2020. 36 (2). 285–290. DOI: 10.3233/SJI-200672
10. Puhachova, M. V. (2020). Using Economic Barometers to Analyze the Impact of the COVID-19 Pandemic on the National Economies. *Statystyka Ukrainy – Statistics of Ukraine*, 1, 59–65. Doi: 10.31767/su.1(88)2020.01.07
11. Сайт Міністерства охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua/>
12. Офіційний вебсайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 09.03.2021).
13. Пацкан В. Фахівці Рахункової палати вже почали відслідковувати видатки на боротьбу з COVID-19. Сайт Рахункової палати України. URL: <https://rp.gov.ua/PressCenter/News/?id=874>
14. Облікова ставка НБУ 2021. Сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/nbu/refinance/>
15. Центральные банки. Сайт Forex Club. URL: <https://www.fxclub.org/centralnye-banki/> (дата звернення: 02.04.2020).
16. Офіційне Інтернет-представництво Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/control/uk/index> (дата звернення: 09.03.2021).

References

1. Gorska, O. V. (2003). Strukturni zrushennia u VVP Ukrainy u period 1990–2000 rokiv. [Structural shifts in the GDP of Ukraine in 1990–2000]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, 2, 112–118 [in Ukrainian].
2. Danylyshyn, B., & Stepaniuk, Ye. Neobkhidni kroky dlia rozvytku ekonomiky ta bankivskoho sektoru Ukrainy v period koronakryzy ta pislia yii zavershennia [Necessary steps for the development of Ukraine's economy and banking sector during and after the coronavirus crisis]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 1, 40–53. Retrieved from <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.01.040> [in Ukrainian].
3. Kolodko, G. V. After the pandemic. economics and politics in the post-pandemic world. 2020. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 5, 3–24. Retrieved from <https://doi.org/10.15407/economyukr.2020.05.003> [in Ukrainian].
4. Sidenko, V. R. (2018). Hlobalni strukturni transformatsii ta trendy ekonomiky Ukrainy. Ch. I: Klyuchovi trendy strukturnykh zmin u svitovii ekonomitsi ta v Ukraini. [Global structural transformations and trends of the economy of Ukraine. Part I: Key trends of structural changes in the world economy and in Ukraine]. *Ekonomika i prohnozuvannia – Economics and forecasting*, 1, 37–57 [in Ukrainian].
5. Sharov, O. M. 2020. “Korona-test” finansovoi systemy Ukrainy: zovnishni zahrozy [“Crown-test” of the financial system of Ukraine: external threats]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 7, 14–26. Retrieved from <https://doi.org/10.15407/economyukr.2020.07.014> [in Ukrainian].
6. Ashofteha A., Bravo J. M. (2020). A study on the quality of novel coronavirus (COVID-19) official datasets. *Statistical Journal of the IAOS*. 36 (2). 291–301. DOI: 10.3233/SJI-200674
7. Cooka L. Gray A. (2020). Official statistics in the search for solutions for living with COVID-19 and its consequences. *Statistical Journal of the IAOS*. 36 (2). 253–278. DOI: 10.3233/SJI-200671
8. Ferguson, Neil M, Laydon, D., Nedjati-Gilani, G., Imai, N., Ainslie, K., Baguelin, M., & et al. (2020). *Impact of non-pharmaceutical interventions (NPIs) to reduce COVID-19 mortality and healthcare demand*. Report 9. Imperial College London Response Team. doi: <https://doi.org/10.25561/77482>
9. Ljones, O. (2020). Pandemic and official statistics; some comments on recent COVID-19 experiences. *Statistical Journal of the IAOS*. 36 (2). 285–290. DOI: 10.3233/SJI-200672
10. Puhachova, M. V. (2020). Using Economic Barometers to Analyze the Impact of the COVID-19 Pandemic on the National Economies. *Statystyka Ukrainy – Statistics of Ukraine*, 1, 59–65. Doi: 10.31767/su.1(88)2020.01.07
11. Сайт Міністерства охорони здоров'я України [Website of the Ministry of Health of Ukraine]. moz.gov.ua. Retrieved from <https://moz.gov.ua/> [in Ukrainian].

12. Ofitsiyni vebсайт Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official website of the State Statistics Service of Ukraine]. *www.ukrstat.gov.ua*. Retrieved March 9, 2021 from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].

13. Patskan V. Fakhivtsi Rakhunkovoi palaty vzhe pochaly vidslidkovuvaty vydatky na borotbu z COVID-19 [Specialists of the Accounting Chamber have already started tracking expenditures to combat COVID-19]. *rp.gov.ua*. Retrieved from <https://rp.gov.ua/PressCenter/News/?id=874> [in Ukrainian].

14. Oblikova stavka NBU 2021 [NBU discount rate 2021]. *index.minfin.com.ua*. <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/nbu/refinance/> in Ukrainian].

15. Central banks. Sait Forex Club. *www.fxclub.org*. Retrieved April 2, 2020 from <https://www.fxclub.org/centralnye-banki/> [in Russian].

16. Ofitsiine internet-predstavnytstvo Natsionalnoho banku Ukrainy [Official website of the National Bank of Ukraine]. (2021). *bank.gov.ua*. Retrieved March 9, 2021 from <https://bank.gov.ua/> [in Ukrainian].

R. M. Motoryn,

DSc in Economics, Professor,

Professor of the Department,

Kyiv National University of Trade and Economics,

E-mail: ruslan.motoryn@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9344-2315>;

T. M. Motoryna,

PhD in Economics, Associate Professor,

Associate Professor of the Department,

E-mail: t.motoryna@i.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8344-4111>;

K. R. Prykhodko,

PhD in Economics,

Assistant of the Department,

E-mail: kateryna.prykhodko@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5415-1662>;

Taras Shevchenko National University of Kyiv

How the Structure of GDP of Ukraine Responded to COVID-19

The impact of the COVID-19 pandemic on the structure of Ukrainian GDP is studied, with summing up the causes of impact occurrence and mechanisms of manifestation. The peculiarities of the pandemic's impact on the institutional and industrial structure of economy in the specific conditions of Ukraine are revealed. The dynamics of the structure of the domestic GDP in the conditions of pandemic is analyzed.

The contribution of the sectors of non-financial corporations, households, financial corporations and government in the Ukrainian GDP is highlighted. It is shown that the increased economic activity of non-financial sector resulted in a growth in dividends, royalties and other components of the property income. However, financial corporations, general government and households were losing property incomes, first of all due to the decreased interest rate of the National Bank of Ukraine, which reduced incomes of financial corporations in form of interests on loans, bond yields of the government, and deposit incomes of households.

Problems of redistribution of primary incomes of sectors by the financial system are discussed. Emphasis is made on the banking sector. With the pandemic shattering the financial health of banks, they started to increase the commission fees to compensate the losses. This process is expected to go on in the forthcoming months. At the initial period of the economy freezing, banks did not feel its outcomes as severely as sectors like tourism, transport or culture. The dynamics of GDP structure by economic activity is analyzed by three dimensions given the available national accounts data of the State Statistics Service of Ukraine. The analysis covers, first, the dynamics of GDP structure by economic activity in absolute terms, second, the dynamics of GDP structure in current prices, and, third, the dynamics of GDP structure in last year prices, thus eliminating the price effect for the dynamics of GDP. The adverse impact of the dynamics of prices occurred in the following sectors: manufacturing; health care and social aid; education; water supply, sanitation, waste treatment; transport; storage facilities; postal and courier activities; temporary accommodation and public catering. While the grown prices for these sectors' products increased their weight in GDP in current prices, this weight was smaller in comparable prices.

The study was conducted on the basis of research publications and material of the State Statistics Service of Ukraine and professional organizations. Desk research method was used in the process, i. e. analysis of available data, involving extraction and exploration of the already available information, which is the basis for producing new data in line of the author's research objective.

Key words: *gross domestic product, institutional structure, COVID-19 pandemic, national accounts, financial sector of the economy, sector of non-financial corporations.*

Бібліографічний опис для цитування:

Моторин Р. М., Моторина Т. М., Приходько К. Р. Як структура ВВП України зреагувала на COVID-19. *Статистика України*. 2021. № 1. С. 16–25. Doi: 10.31767/su.1(92)2021.01.02.

Bibliographic description for quoting:

Motoryn, R. M., Motoryna, T. M., & Prykhodko, K. R. (2021). Yak struktura VVP Ukraini zreahuvala na COVID-19 [How the Structure of GDP of Ukraine Responded to COVID-19]. *Statystyka Ukrainy – Statistics of Ukraine*, 1, 16–25. Doi: 10.31767/su.1(92)2021.01.02.